

de
ZUCHT
van de
MOOR

MARJET MAKS

Uitgeverij PMA

De zucht van de Moor

de
ZUCHT
van de
MOOR

MARJET MAKS

De zucht van de Moor
© Marjet Maks
© Uitgeverij PMA, 2013
Omslagontwerp: Laura Holden/Marjet Maks
Binnenwerk: Paul Timmerman
Eindredactie: Peter van der Horst
ISBN/EAN: 9789078840473
NUR-code: 342

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een gedigitaliseerde gegevensverzameling worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Desondanks kan de afwezigheid van eventuele zet- en/of drukfouten, dan wel onnauwkeurigheden en/of onvolkomenheden, niet worden gegarandeerd. De auteursrechthebbende aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventuele zet- en/of drukfouten, dan wel onnauwkeurigheden en/of onvolkomenheden.

Deze publicatie is verzorgd door Uitgeverij PMA, Postbus 60, 5680 AB Best. Voor informatie over onze activiteiten ga naar: www.pma.nu of bezoek ons op: Facebook, Hyves, Youtube, Twitter of Pinterest.

ISBN/EAN: 9789078840473
NUR-code: 342
© PMA Publishers, 2013

Notwithstanding the exceptions stated in or pursuant to the Copyright Act, no part of this publication may be reproduced and/or published by means of printing, photocopying, microfilm or any other manner, nor stored in a digital database, without the prior written permission of the copyright owner.

This publication has been compiled with the utmost care. Nevertheless, the absence of any typesetting and/or printing errors or inaccuracies and/or imperfections cannot be guaranteed.

The copyright owner accepts no liability whatsoever for the consequences of any typesetting and/or printing errors as well as inaccuracies and/or imperfections.

This publication has been compiled by PMA Publishers. For information about our activities, go to our website on www.pma.nu or visit us on: Facebook, Hyves, Youtube, Twitter or Pinterest.

*‘Zoals de bloesem de voorloper is van de vrucht,
zo is de jeugd van de mens de belofte van zijn leven.’*

Reshad Feild, *Dansend naar God*

Inhoud

La Alpujarra	9
De ruïne	9
De Spaanse boer	22
Cazon Morayma	31
De laatste zucht van de Moor	41
Granada	51
De flamencobar	51
Het Alhambra	57
De Parador	63
Moeder en zoon	76
Loja	89
Het Alcazaba	89
Boabdil ontmoet Morayma	95
Woede-uitbarsting	103
Sevilla	107
Verzoening	107
Boabdil vertelt	109
Confrontatie	112
Santa Fé	117
Lucena	121
Gevangenschap	121
Poesjes	127

Cordoba	131
Medina al Zahara	131
Mezquita	137
De rugzak	140
Madrid	143
Het vliegveld	143
Terug in Granada	149
2 januari 1492	149
Morayma, de moeder	153
De overdracht	158
De moskee	161
La Alpujarra	165
Mondújar	165
De zwarte diamant	170
Laujar de Andarrax	175
Het ongeluk	178
Almería	181
Ontmoeting met Al Zagal	181
De stad Almería	186
Marokko	189
Fez	189
De medina	192
De oude Marokkaan	197
Epiloog	199
Nawoord	203
Dank je wel	203

La Alpujarra

De ruïne

In de vallei beneden me weerkaatste het avondlicht rood tegen de door de tijd verweerde rotswand. In de zwarte schaduwpartijen vermoedde ik diepe grotten die vanaf hier niet te zien waren. Vroeger verstopten de Moren zich in die spelonken voor de christenen, fantaseerde ik. Daar verborgen ze hun schatten: goud en diamanten of verboden manuscripten.

Naast me slaakte Sanne een zucht.

‘Gaat het?’ Voor een scherpe bocht schakelde ik terug naar zijn twee.

‘Pff, wagenziek.’

‘Sorry Squirrel, zullen we even stoppen?’ Na de bocht bleef ik dertig rijden in de hoop snel een inham naast de smalle landweg tegen te komen.

‘Wat mij betreft rijden we door naar *La Parra*; douchen en een glas wijn, dat zie ik wel zitten.’

‘Niet even de benen strekken?’

‘Dat kan straks toch?’

‘Moeilijk voor te stellen, hè?’

‘Wat?’ Sanne gaapte.

‘Dat de Moren hier vroeger rondliepen in zijden gewaden en zich bezighielden met lezen, schrijven, sterrenkunde, noem maar op. Terwijl wij in het hoge noorden nog dik in de middeleeuwen zaten.’

‘Daar gaan we weer. Alsjeblieft, Hessel. Het was een lange dag.’

‘Nog geen vijf eeuwen geleden hakten de Moren en christenen elkaar in dit lieflijke landschap de koppen af.’

‘Hessel, houd op. Dat verleden en die bloederige taferelen van jou kunnen me geen moer schelen. Ik wil genieten. *Nada mas*. Het is hier veel te mooi.’

‘Wacht maar, tot we in het Alhambra zijn, dan krijgt de Spaanse ge-

schiedenis jou ook in haar greep.' Mijn hand schoof naar haar knie en gaf haar een vriendschappelijk kneepje.

'Mij? Nooit. Het eten wel ja, de zon en de natuur, maar die fascinatie voor geschiedenis? Rot even op, zeg.'

'Da's waar ook. Jij bent gefascineerd door iets anders, maar met kids hebben we deze vrijheid niet, lieverd. Dan zitten we nu in een huisje van Center Parcs in Drenthe of Limburg, met onze voeten in een lauwpierenbadje onze schattige dreumes aan te gapen.'

'Mispunt. Ik ga er niet meer op in.'

'Goed idee.'

'Genoeg!' Sanne greep het portier vast alsof ze ter plekke wilde uitstappen.

Ik remde, stuurde de Nissan Micra scheef een zandpad in, zette de motor af en stapte uit. Ik deed wat rek- en strekoefeningen en zoog diepe teugen frisse lucht op. Twee arenden cirkelden boven het dal voor me. De onmetelijkheid van de Sierra Nevada achter me. Die absolute stilte. Dat besef nietig te zijn: een zandkorrel in de eeuwigheid, een aasje wind. Het was overweldigend en ik bleef even roerloos staan.

Toen liep ik het stoffige pad af naar beneden, waar de steile rotswanden in het gloeiende licht me lokten. Ik stelde me voor dat de laatste paar honderd jaar niemand meer in die grotten was geweest en dat ik vandaag iets bijzonders zou ontdekken: een heilige steen of een eeuwenoude koran.

Sanne rukte aan mijn arm en briepte: 'Ik zie dit niet zitten, Hessel, Camilla wacht op ons in de Bed & Breakfast. We zouden nu ongeveer in *La Parra* zijn. Straks zijn we te laat voor het eten.'

'Even lopen, joh. Ze eten hier nooit voor tieners, we hebben alle tijd.' Die Camilla kon wachten wat mij betreft. Bij het eerstvolgende zijpad sloeg ik af, vervolgens ging ik twee keer links, toen weer rechts en...

Of was het drie keer links geweest?

Door de airco in de auto hadden we geen idee van de temperatuur buiten. Dit was Zuid-Spanje, augustus, wisten wij veel dat de zon op dit uur nog de kracht van een heteluchtoven had. Sanne lette altijd wel op en had een beter richtingsgevoel dan ik, maar vandaag was er geen land met haar te bezeilen. Mokkend liep ze achter me aan.

De kleur trok uit de lucht, over een halfuur zou het donker zijn. Schuld bewust draaide ik me naar mijn vriendin en erkende: 'We zijn verdwaald, Squirrel. We liepen al eerder op dit pad, maar ik heb geen idee welke kant we op moeten.'

‘Dat zei ik toch, sukkel. Echt oerstom, je hebt géén richtingsgevoel. Je bent stronteigenwijs en ik loop je goeiig achterna; op mijn slippers, zonder hoed en zonder water. Het is jouw schuld. Je weet nooit precies waar je bent en je rijdt suffig. Je kookt nooit eens, en als je afwast zet je de helft vuil in de kast. Meneer doet maar waar hij zin in heeft.’

‘Wat heeft dat in godsnaam met verdwalen te maken?’

‘Niks, maar het is de laatste druppel. Ik ben dit gedoe met jou stront-zat.’ Ziedend sloeg Sanne rechts een pad in dat flink steeg en ze verdween achter een rots.

‘Die kant moeten we zeker niet op, San.’ Maar ik volgde haar toch, met de staart tussen de benen. Natuurlijk had ze gelijk. Sanne had altijd gelijk; dat vonden de stokoude olijfbomen langs het pad ook. Hun in de grillige stammen uitgehouwen verwrongen smoelwerken hoorde ik vrouwen: ‘Oen, lapzwans.’

Verderop zat Sanne te jammeren op een stronk. Enkel verzwikt. Ook dat nog. Maar dit pad kwam me niet bekend voor. Hoopvol liep ik haar voorbij, een stukje verder naar boven. Haar moordzuchtige blik brandde in mijn rug en zei me dat ze geen stap meer tevergeefs zou zetten. De weg terug naar de auto, als we die nog vonden, zou ik haar moeten ondersteunen.

‘Verdwaal niet,’ riep ze me iets te nadrukkelijk na.

Haar eeuwige kritiek. Ik de onhandige sul, zij de goed van de tongriem gesneden feministe die het allemaal wel even regelde. Nou ja, dat dacht ze zelf. Volgens mij wenste ze niets liever dan in de voetsporen van haar moeder te treden om groepsleidster te worden van een groot gezin. In het begin van onze relatie vond ze mij vertederend. Later hoopte ze me te kunnen veranderen. Wat ik natuurlijk niet pikte; ik ben niet achterlijk. Bovendien bezit ik een nogal dominante moeder en kwamen Sannes trucjes me verdacht bekend voor.

Sinds we samenwoonden miste ik mijn vrijheid. Alles moest op haar manier, de enige goede vond zij. Als zij de vloer aanveegde en ik in gedachten verzonken door haar hoopje stof liep, riep zij geïrriteerd: ‘Kijk uit je doppen, joh. Heb je dan helemaal niks van je moeder geleerd?’ Nee dus, want wij hadden geen vloer die werd aangeveegd, althans niet als ik in de buurt was; bovendien had mijn moeder personeel. Sanne kwam uit een groot Brabants gezin, katholiek natuurlijk. Vader, moeder, zussen, broers, het was er altijd een hartelijke janboel, waartussen ik me voelde als de buurman, die op het verkeerde moment op bezoek was gekomen.

'Count your blessings,' riep mijn moeder vaak. Ja, de seks was goed. 'Kun je samen lachen, vrijen en werken, dan is je relatie van succes verzekerd, maar kijk wel naar haar moeder, want daar gaat ze hoe dan ook op lijken.' Dat zei Inez, mijn moeder, altijd nadat ik een nieuw vriendinnetje aan haar had voorgesteld. Waarschijnlijk had ze dat een keer te vaak gezegd. Ik was gevallen voor Sannes groene ogen met de bruine stipjes die zich als sproeten op haar wangen voortzetten, maar zij had me in haar netten gestrikt. Wat ik natuurlijk ontkende omdat me dat een vleugellam gevoel gaf. Sannes opgewekte natuur trok me uit mijn sombere buien. Zij wist wat goed voor me was, beter dan ik zelf. Ik noemde haar 'Squirrel' vanwege haar kastanjebruine haar, dat ze graag in een paardenstaart droeg.

Intussen vond ik dat ze steeds meer op haar moeder ging lijken: een struise Brabantse met acht kinderen, die de Story en de Libelle spelde. Nou deed Sanne dat nog net niet, maar ik zag haar er over een paar jaar wel voor aan.

Ik kwam boven aan de heuvel en had ineens een weids uitzicht. Links en rechts van het pad onderbrak een open veld de rijen olijfbomen. In het vergeelde gras lagen hopen stenen en stukken rots. Bijen zoemden in bossige struikjes en boven mijn hoofd klonk een vreemd hoog trillend geluid. Frirrt, frirrt, een groep vogels met puntige vleugels zwermde over. In het lage licht schitterde iets geels. Ze waren prachtig en vlogen om me heen, alsof ze me de weg wilden wijzen en me hun verhaal moesten vertellen. Even bleef ik geboeid staan kijken, tot er iets in mijn ooghoek verschoof: een donkere schim bewoog naar me toe. Meteen was ik bij m'n positieven. Goddank, hulp. Die vent kon ons vast naar de auto brengen.

'Hola,' riep ik.

'Buenos tardes.' De man naderde snel tussen de bossen tijm en lavendel. Hun geur nam hij mee aan zijn broekspijpen. We hadden ontdekt dat men in dit Spaanse achterland geen woord Engels sprak, dus probeerde ik met de paar woorden Spaans die ik kende een zin te formuleren.

'Perdido, mujer over there, ankle.' Ik gebaarde achter me naar waar ik vandaan kwam.

'Are you lost? Here?'

Ik wist niet wat ik hoorde en stamelde: *'You speak English?'*

'Si, si. Have English woman.' De man grijnsde. Ik zag zwarte gaten tussen zijn tanden, en moest denken aan de spelonken die ik zo graag

had willen ontdekken. Hij was sjofel gekleed, mager en zijn vettige, grijze haar was slordig bij elkaar gebonden in een staartje. Hij leek me een paar jaar ouder dan ik.

De man zei: 'Kom mee, wat drinken.'

'Graag.' Ik likte langs mijn droge lippen. 'Even mijn vrouw halen.'

Boven het steil oplopende veld kleurde de lucht inktblauw. Samen liepen we het pad af naar Sanne die nog precies zo zat, maar opsprong toen ze ons zag aankomen.

'Ha, fijn Hessel, brengt hij ons naar de auto?'

'Ja, zo meteen. We gaan even iets bij hem drinken.'

Sanne hinkte aan mijn arm. De man, onmiskenbaar met zigeunerbloed, liep voor ons uit en ratelde honderduit in een mengelmoes van Spaans en Engels. Er viel geen touw aan vast te knopen.

Op het punt waar ik hem ontmoet had, wachtte hij even tot we naast hem stonden en stapte toen tussen de steenhopen, graspollen en bossen wilde kruiden. Ik zag nu pas dat er een pad doorheen slingerde. Sanne liep voor me uit, achter de man aan. De scherpgetakte bosjes schuurden langs haar blote benen, maar ze hinkte nauwelijks meer. Een beetje avontuur en ze had geen tijd meer om met zichzelf bezig te zijn.

De avondbries streek langs mijn gezicht, het leek iets af te koelen. Op de top van de heuvel kregen we het ruime uitzicht dat ik eerder had gezocht. Rechts, hoog boven ons, stond de schim van onze huurauto afgetekend tegen de donkere lucht. Hemelsbreed tien minuten lopen. Links werd ons zicht geblokkeerd door de massieve muur van een ruïne. Daarnaast glansde water tussen hoge rietpluimen, ik hoorde kikkers kwaken.

De man bleef staan. Sanne liet haar Spaans op hem los: '*Es muy romántico aquí.*'

Als antwoord floot hij schel en meteen kwam een niet te veronachtzamen schare woest uitziende honden aangerend. Ze blaften en kwispelden alsof hun baasje uren weggeweest was.

Sanne schrok zich rot. Ze was geen doetje, op de boerderij van haar ouders had ik haar eens een kip zien slachten zonder een traan te laten, maar voor honden was ze doodsbang.

'Hessel, ik ga niet verder, ik verzet geen stap meer,' piepte ze en schoof aanhankelijk haar hand in de mijne.

'*It's okay. No pasa nada,*' zei de man. En inderdaad, hij klikte met zijn tong, knipte met zijn vingers en alsof hij de rattenvanger van Hamelen was, volgden de honden hem naar de voorzijde van de ruïne, waar ze,

zonder ons nog een blik waardig te keuren, in de koelte van de struiken kropen.

'Betty,' schreeuwde de man door een gat in de muur: 'Guests.' Meteen verdween hij naar binnen.

Wij bleven staan op een platje van natuurstenen flagstones, dat half schuilging onder verdord gras. Op twee schragen lag een oude deur die als tafel dienst deed. Sanne viel neer op een van de krakkemikkige keukenstoelen die eromheen stonden. Ik ging naast haar zitten en maakte van de gelegenheid gebruik om haar duim te masseren. Zij sloeg haar arm om mijn nek en kustte me.

'Als de basis maar goed is, hè San,' zuchtte ik.

Aanleiding tot onenigheid waren vooral de stomme dingen. Dat zij van koffie hield en ik 's middags liever thee dronk; zij niet rookte en ik 's avonds graag een sjekkie met wat 'kruiden' erin opstak; ik gek was op eten met een flinke scheut tabasco of sambal en zij gruwde bij het idee. Dat zij kinderen wilde en ik daar niet aan moest denken, was ons grootste verschil. Dat mijn ouders me niet het beste voorbeeld hebben gegeven, heb ik haar laatst weer eens uitgelegd. Als leraar zit ik genoeg tussen de tieners. Best leuk, maar god, wat ben ik blij niet de vader van die pubers te hoeven zijn. Sanne nam er geen genoegen mee: ze eiste haar kind.

Juist toen wij ons eerdere gekibbel van die middag afzoenden, kwam de Engelse vrouw van de zigeuner met een olielamp naar buiten. Ze stelde zich voor als Betty. Schaapachtig gaf ik haar een hand en mompelde mijn naam en stelde Sanne voor. In het flikkerende lichtje van de lamp leek ze rond de zestig. Vuurrood geverfd haar hing slordig om haar hoofd en het was zo dun, dat de huid van haar schedel te zien was. Achter een vlekkerig truitje bungelden haar bh-loze borsten en haar te korte, geruite rok zat gedraaid, met op haar buik een bobbelende rits. Zo te zien had ze haar lippen zonder spiegel gestift.

Tussen haar vingers hield ze een sigaret. Onder de oppervlakte van haar armoedige uitstraling lag een schoonheid die aristocratische elegantie verried. Zelfs haar Engels leek op dat van *the Queen*.

De man kwam met een kan wijn en vier glazen naar buiten. Sanne vroeg om water. Hij ging weer naar binnen en zette een plastic colaffles met water op tafel. Gulzig klokten we een glas naar binnen en wachtten af. Sanne bracht geroutineerd een conversatie op gang. Verveeld luisterde ik naar haar verhalen, die ik uitentreuren kende: vrouwenzaken en het zwakke geslacht: mannen!

De man werd door Betty Ángel genoemd en kwam met een pan gebakken sardines en een kan benzinekleurige vloeistof naar buiten. Hij vulde onze waterglazen tot de rand met wat wijn bleek te zijn. Nog steeds dorstig, nam ik een flinke slok, net als Sanne.

Ángel vroeg wat ik deed.

‘Geschiedenisleraar,’ antwoordde ik kort.

‘Ha, *muy interesante*.’ Hij ging zitten, draaide een sigaret en strooide er wat wiet in, ondertussen een monoloog houdend over zijn leven als boer. Tegenwoordig was hij boer, maar vroeger deed hij iets heel anders, hij grijsde veelbetekenend. Ik lachte bête, begreep niet waar hij op doelde, maar staarde gebiologeerd naar zijn vlugge vingers die de joint draaiden en had reuze zin in een trekje. Op Sannes horloge zag ik in het flakkerend olielamplichtje dat het tegen elven liep.

Ik vroeg: ‘*Can you bring us to our car?*’

‘*Si, sí, claro. Mañana*. Jullie kunnen hier slapen.’

Dat was slikken. Alles lag in de auto boven aan de weg en in het dorp wachtte Camilla met eten, daar stond een betaald bed. Afbellen was er niet bij, want onze mobiele telefoons zaten in onze rugzakjes. In de auto.

Ik vroeg of Ángel een telefoon had en het nummer van *La Parra* wist. Voor de zoveelste keer holde hij naar binnen en kwam terug met een doos vol mobiele telefoons en een zaklantaarn. Hij lichtte me bij toen ik er twee uitprobeerde. Natuurlijk deden ze het niet, omdat er een wachtwoord op zat, of om wat voor reden dan ook. Het hele zwikje telefoons leek me gestolen en ik besloot een zekere reserve te houden tegen het stel. Dat was niet gemakkelijk; ze hadden plezier in hun buitenlandse gasten en de drank vloeide rijkelijk. Sanne lachte een octaaf te hoog om Betty’s verhalen, die ik slechts zijdelings volgde, want ik probeerde me te concentreren op Ángels Spanglish. Als Sanne maar niet te veel dronk, met een kater kon ze onaangenaam veranderen en de volgende morgen zag ik alweer helemaal voor me.

‘Wil je de herberg zien?’ Ángel wees op de scheef hangende deur in de gevel.

‘Herberg?’

‘Ja, vroeger was dit een *posada*.’

‘Ik kan me niet voorstellen dat hier veel mensen kwamen,’ lachte ik.

‘Meer dan vijfhonderd jaar geleden wel, hoor. Toen woonden hier nog Arabieren.’

Meteen was mijn interesse gewekt. Stapels oude stenen met een rijk verleden was mijn passie. Voor de zomervakantie had ik in mijn lessen aan drie VWO veel aandacht besteed aan het Arabisch Spanje tussen de achtste en de vijftiende eeuw. Ik had een opstelopdracht gegeven over de verschillen in mentaliteit tussen islam en christendom in Europa. Er waren verrassende meningen uit naar voren gekomen, met hoog oploaiende discussies.

De eerste dagen van onze vakantie, toen Sanne op het strand smolt in de zonnebrandolie en haar met zand gepaneerde schnitzellijf elk uur bluste in zeewater, zat ik in de schaduw van een palmboom verdiept in een boek over de reconquista. De christenen, Joden en moslims leefden betrekkelijk vreedzaam samen tot de twaalfde eeuw. Daarna werden Joden en moslims door de christenen op schandelijke wijze verdreven en afgeslacht. Behalve in de provincie Granada. In het emiraat Granada hielden de Moren, zoals de islamitische bevolking in de volksmond werd genoemd, nog tweehonderdvijftig jaar langer stand, tot 1492. Deze vallei, Las Alpujarras, bleef zelfs grotendeels Arabisch tot het eind van de zestiende eeuw. Moorser guerrilla's verstopten zich en verzetten zich heldhaftig tegen de katholieke omvormers. Uiteindelijk moest iedereen zich tot het christendom bekeren of men vluchtte naar Marokko.

Hoe meer ik erover las, hoe meer die tijd me intrigeerde. Het Alhambra in Granada, het Alcazar in Sevilla, de grote moskee in Cordoba waarin de christenen in de zestiende eeuw een kathedraal hadden gebouwd, ik wilde die sfeer van vroeger tot in mijn poriën opzuigen.

Ángel schonk onze glazen weer bij en stond op. Betty vertelde hoe ze dertig jaar geleden als verpleegster naar Spanje kwam en hem had leren kennen. Ze wees met haar duim naar haar partner en keek erbij alsof ze er nog spijt van had. Sanne hing aan haar lippen, ze merkte nauwelijks dat ik met de zigeuner de ruïne binnenging. De geur van kattenpis en vette baklucht binnen bedwelmde me. In het aardedonker wipte een losliggende steen tegen mijn sandaal en bijna struikelde ik over een levensgrote Deense dog. Ángel knipte net op tijd zijn zaklamp aan en greep mijn arm. Drie jonge katjes sprongen als vlooiën tussen de lange poten van de hond vandaan en verdwenen met opgeheven staart in het duister. Het dier richtte zijn kolossale kop op en staarde me met glinsterende kralen aan. De intensiteit van die blik. Het leek of ik door een trechter naar binnen keek en in die pupil, in dat ronde lichtje, mezelf zag, maar in een andere tijd, alsof ik recht in iemands ziel keek. De

magie van het moment verbrak toen de hond zijn kop met een zachte plof liet vallen en er een snurkende zucht aan zijn magere karkas ont-snapte.

Een sonoor zoemen doorbrak de stilte. Een tl-lamp floepte knip-pend aan.

Ángel zei: 'Zonne-energie, dat duurt altijd even.'

Het koude, witte licht werd langzaam intenser. De ruimte kreeg af-metingen en contouren. Enkele meubels maakten zich van het donker los, en leken individuen die zich op een feestje aan me voorstelden. Dit was de woonruimte van het stel. Rond een formicatafeltje stonden drie keukenstoelen. In een hoek balanceerde een tweepits gasstel op een kist. Erbovenop stond de vette pan waarin hij de sardines had gebakken. In een gammel kastje van gestapelde groentekistjes stonden borden en gla-zen. Ik liep naar een gat in de dikke muur en zag de duizenden sterren in de hemel blikkeren. Even stapte ik terug in mijn jongetjestijd, toen ik een caleidoscoop voor mijn verjaardag had gekregen; daar deed me dit aan denken.

Ángel ging aan de keukentafel zitten. Hij trok een metalen doosje naar zich toe en gebaarde naar de stoel tegenover hem. Ik zat nog niet, of er liep een grote bruin-wit gevlekte pony achter ons langs. Hij hin-nikte zacht en zijn manen dansten rond zijn nek toen hij zijn hoofd be-woog.

Verbijsterd keek ik van het paard naar Ángel.

'*That's Féliz. Has own lifestyle,*' zei hij op een toon alsof het echt niet vreemd was dat er een paard door hun huiskamer banjerde. '*Kanuka?*' Ángel grijnsde.

Een joint? Ik had in geen dagen aan roken gedacht, maar nu trokken mijn wangen samen en het water liep me in de mond. 'Ja,' lachte ik en ontspande. '*Let's smoke a joint.*'

Ángel stond op en haalde uit een nis in de muur een Marokkaanse waterpijp met een vaas van blauw glas. Nog beter, dacht ik. De door het water gekoelde rook had altijd een bijzonder effect op me. Misschien kwam het door de sfeer, in elk geval was dit een diepere ervaring dan gewoon een sigaret met wat wiet erin te roken. Ik nam wat van het ge-droogde blad tussen mijn vingers en snoof eraan. Vreemd, geen sterke wietgeur. Wat was dit? En ik vroeg: 'Eigen teelt?'

Hij knikte. 'Wil je het proberen?' Op het schoteltje bovenin stak hij het spul aan en zoog aan de zilverkleurige tuit.

'Wat is het?'

'Sage of the ghosts. Ik kweek de planten zelf en verkoop het gedroogde blad.'

Het zei me niks. Wat bedoelde hij met salie van de geesten? Als tiener had ik nogal geëxperimenteerd met van alles waar je high van werd, dat was lang geleden. Niet helemaal afkerig van iets nieuws wilde ik dit best proberen. Ángel gaf me de slang aan en ik zoog aan het mondstuk. Behalve het borrelen van het water in de blauwe vaas was het doodstil. Het blauwe oog knipoogde naar me toen ik de rook uitblies. Alsof de lucht me optilde en ik door de ruimte zweefde. Na nog een paar trekjes zag mijn leven er weer rooskleurig en onbezorgd uit. Wat een nacht, zei ik tegen hem in het Spaans; Engels was het niet en zeker geen Nederlands. Ik hoorde mezelf giechelen en kreeg daar de slappe lach van. Geen idee hoelang het duurde, wat ik me nog herinner van die keer zijn de intense kleuren, de aparte smaak in mijn mond en een zekere gewichtsloosheid.

Langzaam kwam ik terug in mezelf en zag dat Ángel tegenover me zat en me serieus aankeek. Op tafel voor me lag een lucifersdoosje. Waar kwam dat zo snel vandaan? Of had het er al die tijd gestaan, ik kon het me niet herinneren. Hij schoof het naar me toe en gebaarde dat ik het moest bekijken.

'Lucifers?' zei ik lachend. Ik schoof het doosje open, en keek naar een bruingroen pasteus plakkaat. Ik snoof eraan, rook niks, drukte mijn wijsvinger erop, die verdween erin alsof ik in natte klei duwde. Ik schoof het doosje weer dicht en zette het voor Ángel neer.

'Probeer het maar.' Hij schoof het doosje weer naar mij.

'Wat? Nu? Wat is het?'

'Het is herbal pasta,' zei Ángel plechtig alsof het koninginnegelei betrof. 'Als je er wat van neemt en laat smelten in je mond dan kom je in contact met een andere tijd. Tenminste, als je ervoor openstaat. Dan ontmoet je de waarheid.'

'Wat een flauwekul. Bestaat zoiets? De waarheid.'

'Ja natuurlijk, als je maar wilt geloven.' Hij was volkomen serieus en keek me trouwhartig aan. 'Zie erin wat je wilt, hoe dan ook, het brengt je iets. Ik gebruik het zelf soms. Dan ben ik jaren terug in de tijd.' Hij stond op en zette zijn woorden kracht bij met een weids gebaar van beide armen. 'Dit was ooit een oude herberg. We zijn nu in de gelagkamer.' Hij wees naar een hoek. 'Daar staat de bar. Daar, dat brokkelige trapje leidt naar boven.'

Ik knikte maar wat, moest lachen om zijn fantasie en vermoedde dat ik nog onder invloed was en nu een mooie droom beleefde.

‘Dankzij de Moren was dit vroeger een welvarend gebied. In deze streek leefde men van de zijdeteelt. Nog steeds staan hier veel moerbeibomen in de omgeving.’ Hij gaf me een glas wijn en ging weer zitten: ‘Toen je zei dat je iets met geschiedenis doet, dacht ik meteen: dan is dit voor jou.’ Hij schoof het doosje weer naar me toe.

‘Nee, dank je wel. Ik ben niet zo van duistere experimenten,’ zei ik, en probeerde het nieuwsgierig jengelende stemmetje ergens achter in mijn hoofd het zwijgen op te leggen.

‘Het is fantastisch. De kleuren die je ziet, de geluiden die je hoort. Je beleeft die tijd echt.’

‘Wat is het dan?’

Ángel haalde zijn schouders op.

‘Lsd?’ vroeg ik. Toen ik jong was had ik dat weleens gebruikt en aan die ervaring bewaarde ik bijzondere herinneringen. Ik zag mezelf nog aan het plafond hangen en meende een vogel te zijn. Dat wilde ik best nog eens beleven.

‘Zoiets,’ zei Ángel. ‘Maar dit spul is veel ouder en komt uit de natuur. Dat kun je van lsd niet zeggen. De Chinezen en Mexicaanse indianen gebruikten dit al om voorspellende visioenen op te wekken.’

‘Hoe kom je eraan?’

Ángel draaide het lucifersdoosje rond. ‘In de gevangenis... toen ik Betty leerde kennen...’

‘Gevangenis? Hebben jullie in de gevangenis gezeten?’

‘Ik. Betty niet. Dat vertelde ik toch al eerder?’

Het was me ontgaan, maar hij vertelde het verhaal geduldig opnieuw. Twintig jaar geleden was hij gesnapt bij de kraak van een bank in Granada. Tijdens zijn vlucht werd er geschoten en een kogel raakte zijn long. Zes weken lag hij in het ziekenhuis. Daar leerde hij Engelse Betty kennen, een leuke blonde verpleegster van vijfenveertig. Ze was nog maar net in Spanje en in haar eentje.

‘Ik was vijftientwintig en vond haar een lekker wijf, avontuurlijk en zo. Zij werd gek op me. Dat kwam goed uit, want na het ziekenhuis moest ik elf jaar zitten. Elke maand zocht ze me op, waar ik ook maar in de bak zat. Zaragoza, Salamanca, Almería, dat heeft haar goud geld gekost. Ik heb Engels geleerd en toen ik vrijkwam, bleef ik bij haar. Om de seks, maar nu moet zij van Kama Sutra niets meer hebben.’

Geamuseerd hoorde ik hem aan, ik geloofde geen zier van zijn verhaal. Dat gebroken Engels, die komische mimiek en zijn gebaren waren gewoon lachwekkend.

Maar Ángel vertelde serieus verder: 'In de gevangenis ontmoette ik een Marokkaan, Mohammed. Hij was ervan overtuigd dat hij een na-zaat van de Nasridenfamilie was. Zegt je dat iets?'

Ik knikte. Natuurlijk wist ik dat de Nasriden de grote sultans van Granada waren die het Alhambra hadden gebouwd.

'Betty kende iemand die deze ruïne bezat. We mochten hier gratis wonen, in ruil voor toezicht op het land en de oogst van de olijven en amandelen. Mohammed kwam kort na mij vrij en zocht ons hier op. Hij ontdekte de *sage of the ghosts*. Dat groeide gewoon langs de rand van het waterbassin. Onze eerste ervaringen waren met het gedroogde blad. We hebben er flink mee geëxperimenteerd. Het is geweldige *stuff*.' Ángel lachte voluit en ik keek in de krochten tussen zijn tanden. 'Jij bent geïnteresseerd in het verleden. Je hebt ervaring met geestverruimende middelen, dat heb ik net wel gezien. Je hebt een stabiele geest. Jij zal veel aan mijn herbal pasta hebben, dat voel ik gewoon. *Hombre*, jij hebt een grote reis voor de boeg.'

'Ik snap het niet. Waar gaat dit over?' vroeg ik.

Ángel haalde zijn schouders op. 'Hier, neem een stukje. Er kan je niks gebeuren.'

Hij drong het me op alsof ik zijn proefkonijn moest zijn. 'Nee.' Ik sprong op. 'Straks is het giftig of verslavend.'

'Het is geen gif, maar ik denk wel dat het verslavend is, de ervaring dan,' zei Ángel.

Gebiologeerd keek ik naar de brij in het doosje dat in het witte tl-licht de kleur van poep had. Sprak hij de waarheid?

'Hoe kwam die Mohammed aan de wijsheid over die kruiden? Waarom wil je het kwijt?'

'Ik wil het niet kwijt, ik heb genoeg.'

Ik werd heen en weer gegooid tussen willen proberen en nu meteen de ruimte verlaten. Sanne bij de arm te grijpen en naar onze auto te lopen, maar ik zei: 'Even plassen.'

De zigeuner gebaarde met zijn hoofd naar buiten. Door het donker strompelde ik naar de rechthoek wat de buitendeur moest zijn. De kwekkende vrouwen waren verdwenen. Verderop stond een boom. Het moest ver na middernacht zijn. Boven het vage profiel van de Sierra Nevada stond in de inktblauwe lucht een sikkelmaantje en een snelweg van sterren scheerde over mijn hoofd. Ik werd de stille pas gewaar toen vlakbij een cicade keihard begon te sjirpen.

Terwijl ik mezelf klaterend verlost, besloot ik het gewoon te doen. Ik had vakantie, nog een reisje erbij? Wat voor kwaad kon dat? Ik moest dat strakke regiem van Sanne maar eens overboord gooien.

‘Fijn, daar ben je.’ Sanne stond achter me. Van schrik plaste ik over mijn blote voeten in de sandalen.

‘Betty heeft een bed voor ons opgemaakt. Ik duik erin, kom je ook?’

Ik liep achter haar aan naar de zijkant van de ruïne. Een streep licht van de olielamp viel langs een deur die tergend kraakte toen ze hem verder openduwde. In een kale ruimte stond een aftandse ijzeren twijfelaar met een laken. Sannes pupillen waren groot van de drank, ze gaapte en schopte haar slippers uit.

‘Hoe gaat het met je enkel, Squirrel?’ vroeg ik, verbaasd over mijn tegenwoordigheid van geest.

‘Zeurt een beetje, maar gelukkig valt het mee.’ Bevelend sloeg ze met haar hand naast zich op het door anderen beslapen laken. ‘Kom je?’

‘Zo meteen. Ik zit nog wat met Ángel te kletsen.’

Boven haar hoofd zat een grote steenkleurige hagedis tegen de ruwe muur. Zijn zwarte ogen glinsterden en hielden mij nauwlettend in de gaten. Ik dwong mezelf naar Sanne toe te gaan en kuste haar mond waaruit de stalige geur van gebakken vis en wijn kwam. Meteen sloeg ze haar armen om mijn nek, maar ik trok me los. Net voordat ik de zwoele nacht weer instapte, verdween de gekko in een gat in de muur. Toen wist ik het zeker, ik zou een tripje nemen met *Ángels sage of the ghosts*.